

A Szerző Feljegyzése

Arra törekszem, hogy önreflexión és íráson keresztül értelmezsem a körülöttem lévő világot, melyhez a módszerem a személyes tapasztalatok vizsgálata a kulturális és társadalmi közeg kontextusában. A most megjelent második könyvem illusztrálja ezt a módszert, mivel a saját vetélésem körülményeiből és a kórházi megfigyeléseimből alakult ki, ez utóbbiak arra világítanak rá, hogy mit élnek át a különböző társadalmi rétegekhez tartozó nők magzatjaik elvetetése illetve elvesztése alatt.

Korábbi, „Nagypénteken nem illik kertészkedni” című könyvem, amelynek egy fejezete a „Spenótos lasagna”, szintén saját életemen alapul és két történet szálon fut. Az első leírja, milyen egy kislánynak Magyarországon felnőni egy rideg római katolikus nagypapa árnyékában, aki idős korában még betegen, elgyengülve is igyekszik uralni az egész családot. A vallás dogmaival szembesülő gyermek nem tekintheti azokat metaforáknak, és így internalizálja őket, olyannyira, hogy azok kihatnak a felnőtt életre is, és uralják a későbbi döntéseket és cselekvéseket. A második történet sorban a narrátor fiatal felnőttként egy teljesen más kultúrában találja magát, amikor pénztárosként dolgozik a híres milánói dómban, ahol fiülkéből megfigyelhet különböző nemzetiségű embereket, akik e pompás templom előtti térre érkeznek: városnéző látogatókat, imádkozni igyekvő hívőket, árusokat és utcai zenészeket.

Olasz barátja révén egy dél-olaszországi nagycsalád tagja lesz, amelynek a hozzáállása a világhoz teljesen idegen attól, amit a nagyapja szférájában tapasztalt. A „Spenótos lasagna”-ban a narrátor és az író szembesítik és elemzik a kettőt; autoetnográfusokká válnak.

Spenótos Lasagne

Paolo bácsi hirtelen lett beteg és gyorsan távozott az élők sorából. Nyár elején még három karton piros Marlborót rendelt tőlem, amikor hazalátogattam pár napra Magyarországra, augusztus végére viszont Rosaria néni már egy tányérral kevesebbet terített a családi összejöveteleken. Aznap, amikor a szövettani eredmény megérkezett, Paolo bácsi kint cigarettázott és borozott a teraszán, és meglepően jókedvűen, majdhogynem mosolyogva ennyit mondott, é arrivato, megérkezett, az orvosának igaza volt, jól sejtette, a vizsgálat eredménye pozitív, halálos betegségben szenved. Nem lehet büntetlenül ennyit károsítani magad, mondta Paolo bácsi, és úgy tűnt, egyáltalán nem fél, nem rázza meg a hír, mintha mindig is ezzel a tudattal dohányzott és borozott volna, mintha a piros Marlboro a legtermészetesebb, legszükségesebb eszközként szolgált volna a szent cél eléréséhez, mintha minden egyes szál áldozat lett volna a gégerák oltárán, és Paolo bácsi a boríték felnyitása után azonnal rá is gyújtott a teraszon, hátradőlt a széken, én pedig Jóska bácsira gondoltam, a félelmetes, panaszkodó, szerencsétlen Jóska bácsira, a papáék szomszédjára, akinek lyuk volt a nyakán, amit dohányzás közben lefogott, mert ha nem így tett, a lyukon keresztül távozott a füst a testéből, és féltem attól, hogy Paolo bácsival is ugyanez történik majd pár hónappal később, de félelmem alaptalannak bizonyult, Paolo bácsi ugyanis pár hónappal később már egyáltalán nem lakott otthon. Állapota hirtelen és rohamosan romlott. Egyszer látogattuk meg, mielőtt kórházba került volna, és akkor sem ő nyitott ajtót. Nem ő volt az, nem az a Paolo bácsi, aki minden egyes alkalommal, amikor hazalátogattam, három karton cigarettát rendelt tőlem, nem az a kedves öregúr, aki olyan stílusosan bókolt nekem. A határozott léptű, mosolygós Paolo bácsi helyett valaki más, egy meglepett, düllelt szemű idegen állt az ajtóban. Lassan totyogott el a kanapéig, nehézkesen ült le a bőrfotelbe, ahonnan aztán fel sem tudott állni, amíg nála időztünk. A lyukat, aminek látványától rettegtem, egy kis géz takarta, és a barátomnak egyáltalán nem tetszett, amikor megkérdeztem tőle, vajon Paolo bácsi fog-e úgy dohányozni, ahogy azt Jóska bácsitól láttam, letakart gégemetszéssel, mert a barátom soha nem látott még olyat, hogy valaki, akin gégemetszést végeztek, dohányozna és a gégeje füstölögne, és – miközben banánpépet készített a konyhában, mert a bácsi a műtét után már csak pépeset evett, és tisztított, szűrt vizet ivott – azt mondta, szerinte csak álmodtam az egészet. A bácsi képében jelen lévő idegen vagy az idegen képében jelen lévő bácsi eközben kíváncsian és megszeppenve ült a nappaliban. Nem tudott beszélni, a hangját elveszítette, és azt kívántam, bár csak én is elveszítettem volna, mert nem tudtam mit mondani Paolo bácsinak, aki pár hete még öblös nevetést hallatott a teraszról, miközben valami politikai viccet mesélt, a fejét hátravetette, protézise csillogott a napfényben, most pedig a nappaliban ült a fotelban, nyaka kétszeresére nőtt, szeme kidülledt, szája

lebiggyedt, háta púpos volt, kezét mellkasán összekulcsolta, és nem mondott semmit, nem várt semmit, csak nézett maga elé kíváncsian, mint egy idegen, én pedig a másodperceket számoltam, hogy a barátom visszaérjen a konyhából a banánpéppel, amivel aztán megetette a bácsit, törölgette a szája sarkát, megsimogatta a fejét, a karját, a térdét, pontosan úgy, olyan kedvesen és figyelmesen, ahogyan azt megszoktuk, ahogyan arra számítani lehetett tőle. Miután elindultunk, a kocsiban annyit mondott, povero zio Paolo, szegény Paolo bácsi. Tudtam, hogy nem sírja majd el magát és nem omlik össze, a nem annyira meglepő, mint inkább törvényszerűségéből adódóan természetes tény, hogy Paolo bácsi gégerákos, ő is szinte jókedvűen fogadta, télen esik a hó és hideg van, nyáron izzadunk és meleg van, Paolo bácsi gégerákos, ezek tények, ezeken a tényeken nekünk nem áll módunkban változtatni, a tényeket a barátom, ahogy a családja is, minden különösebb megrázkódtatás nélkül elfogadta.

Ahogy az autóban ültem és hazafelé hajtottunk, Jóska bácsi feleségére gondoltam, aki naphosszat jajgatott és sírdogált mamának a kerítésnél, és Jóska bácsira, akit csak egyszer látogattam meg, mert azután nem engedtek át hozzá, nem akarták, hogy betegen lássam, csak a temetésen lehetett vele, illetve a koporsóban fekvő testével találkozni, a felesége, papa, mama és Jóska bácsi is így akarta, és a temetésen csendben, feketében, gyászban és sírva kellett tőle búcsúzkodni. Jól emlékszem arra az egyetlen, első és utolsó látogatásra, a füstölgő lyukra a bácsi nyakán, a sötét konyhára, Jóska bácsi vizenyős tekintetére, a felesége sírásának és jajgatásának éles hangjára. Amikor Paolo bácsinál jártam, ugyanúgy viselkedtem, ahogy azt az egyetlen látogatásom alkalmával Jóska bácsinál tanultam, gyászosan, megtörve és rémülten, mert halálra rémültem a betegtől, de félelmemet hatévesen nem akartam kimutatni.

Közelebb mentem Jóska bácsihoz, látszólag bátran, valójában remegő térdekkal, és biztonságos, pár méteres távolságot tartva kedvesen mosolyogtam, mintha mi sem történt volna, mintha épp egy kellemes, napfényes délutánt töltenék valahol a játszótérhez közeli parkban. Paolo bácsira is valahogy így néztem, míg a barátom a banánpépet készítette. Tekintetembe melegséget erőltettem. Szememet egy pillanatra lehunytam, és mire újra kinyitottam, derűt sugárzóan néztem rá, mint egy ártatlan és kiszolgáltatott kisgyerekre.

Igyekeztem pillantásomba a lehető legtöbb boldogságot csempészni, mellyel azt üzentem, minden rendben lesz, Paolo bácsi, ami veled történik, az természetes, fájdalommentes, ismerős és törvényszerű, én pedig egy fantasztikus nő vagyok, aki a te unokaöcsédet soha nem hagyja el, egyáltalán nem kell aggódnod.

Pár héttel később, mikor Paolo bácsi kórházba került, Rosaria néni napjai özvegy sógorának haláltusája köré szerveződtek. Rosaria néni évek óta egyedül élt, férjét viszonylag fiatalon, lassú lefolyású betegség következtében veszítette el, akárcsak testvérhúgát, Paolo bácsi feleségét, ezért az erős és szívós Rosaria nénit már igen fiatalon rutinos és odaadó betegápolóvá képezte ki az élet. Reggeljei, délelőtti és délutánjai a kórházban teltek. Ha véletlenül otthon találtam fekete ruhájában, biztos lehettem benne, hogy vagy megérkezett éppen a kórházból vagy indulni készült oda. Paolo bácsi haldoklásának ideje alatt húzni kezdte a lábát, meghajlott a háta, kora reggel látni lehetett, ahogy az ablak alatt fáradt léptekkel és görnyedt testtartásával a villamosmegálló felé igyekszik, mintha munkába indulna, kötelességtudóan, fegyelmezetten, aztán este, sötétedés után még fáradtabban érkezett, becsöngetett, lelkesen és hangosan sorolta, mi történt a katéterekkel, ki halt meg aznap a folyosón, a szomszéd szobában, a szomszéd ágyon, mert a folyosón többen is meghaltak, sokszor fiatalok, Rosaria néni mondta is, hogy nem kellene dohányoznom, Paolo bácsit is az viszi el, a piros Marlboro, és hogy sírt ma az a fiatalasszony, akinek a harmincéves vőlegénye oda lett, aztán hirtelen témát váltott, a sorozatra terelte a szót, a vacsorára vagy a fekete nyakláncára, amit a betegágy mellett készített aznap fekete kövekből, és a halál hirtelen messze került tőlünk, amilyen gyorsan bejött az ajtón, olyan sebesen röppent ki az ablakon, a levegő könnyebb lett, a szoba világosabb, a halottak élők, Rosaria néni fiatalabb, de aztán, mielőtt távozott volna, az ajtóban nekem esett, mikor megyek már be végre a kórházba én is, mikor kísérem el a barátomat, igazán megérdemelné ő is, a bácsi is, és én megígértem, hogy bemegyek, most már tényleg bemegyek, és másnap a kassa zárása után tényleg a kórház felé vettem az irányt.

A villamoson ülve Jóska bácsi sötét és büdös konyhájára gondoltam. Rettegtem a kórházi folyosó gondolatától. A betegségtől, a haláltól, a szagoktól, a haldoklótól, a teljesen ismeretlen fogalmaktól, a testtől, a szavaktól, hogy mit kell majd mondanom, hogyan illik viselkednem a haldokló ágya mellett. A villamoson, útban a kórház felé fekete függönnyt vontam magam köré, és mire leszálltam már gyász és részvét, csend és rideg nyugalom áradt belőlem, hogy amikor beérek a haldokló Paolo bácsi szobájába – ahová Rosaria néni addigra gyakorlatilag beköltözött –, ünnepélyes és együttérző legyek a csendben, emelkedettségben, szomorúságban. Így mentem a recepcióra, megrendülten kérdeztem, hol találom Paolo bácsi, a gégerákos beteg szobáját, méltóságteljesen lépkedtem fel a második emeleti folyosóra és halkán, de jelentőségteljesen nyitottam be a kórterembe. Kész voltam megölelni Rosaria nénit és sírni mindenki bánatáért.

Az ajtót kinyitva azt hittem, rossz szobába léptem. Hiába vettem észre Paolo bácsi fiának jellegzetes vörös haját, ismertem fel Rosaria néni hangos fecsegésének, a barátom nevetésének hangszínét, és láttam Paolo bácsi katéterezett, lesoványodott testét, feldagadt arcát, ez nem az a szoba volt, ahol egy haldoklót siratnak. Rosaria néni arról beszélt a Paolo bácsi feje fölött csipogó gép mellett állva, hogy miért kell fenyőmagot tenni a spenótos lasagnéba. Francesca néni, a szicíliai rokon vett észre először, felpattant a székről és hangos, vidám csókokkal köszöntött, miközben valaki egy pohár mandulatejet nyomott a kezembe. A szoba tele volt rokonokkal és barátokkal, akik vidáman és szeretettel köszöntöttek, mintha egy születésnapin futottunk volna össze, hogy vagyok, de jó, hogy itt vagyok, a barátom is örült, hogy megérkeztem, aztán amikor Paolo bácsi hirtelen hörgött egyet, fejét picit felemelte, a rokonok az ágyhoz legközelebb álló kivételével mind visszaultek a helyükre. Francesca néni a beteghez lépett, lehajolt, megfogta sógora kinyújtott, semmiben tapogatózó, lesoványodott kezét. Erősen fogta a haldokló könyökét, Paolo bácsi ujjait pedig a másik kezével saját könyökére szorította. A füléhez hajolt, megsimogatta a bácsi fejét, és azt suttogta, itt vagyok Paolo, itt vagyok veled. Amíg Paolo testét a görcs fájdalma kínozta, ott állt fölötte, szorította a karját, és a fülébe suttogott, és csak akkor engedte el lassan és finoman, amikor Paolo bácsit is eleresztette a fájdalom. Akkor Francesca néni elrendezgette a párnát, pusztit nyomott Paolo bácsi szürke, élettelen arcára, és kijelentette, a fenyőmag teljes képtelenség a lasagnében.

Nem szereti a fenyőmagot, meghajtja, Rosaria egyébként is mindenbe fenyőmagot rak, de lasagnéba aztán már tényleg túlzás, mire Rosaria néni azt felelte, szerinte azzal a lasagnéval, amit Francesca készít, ölni lehetne, és ahogy ezt kimondta – jelezve, hogy Francesca néni lasagnéja olyan kemény, mint a kő –, az ujjával megkopogtatta a homlokát, mire az egész társaság és Francesca néni is nevetésben tört ki. A kellemes félhomályból, a narancs- és kávéillatú szobából, a jó hangulatból néha távozott egy-egy rokon, majd érkezett helyette valaki más. Változott a recept, változtak a témák és a szereplők, egyedül Paolo bácsi és a fájdalma maradt állandó, és amikor testét újra görcsbe rántotta a fájdalom, Francesca néni egy másik sógor, egy testvér, egy unokatestvér vagy a barátom váltotta fel, mindig más segített a haldoklón, más becézgette, más simogatta arcát, biztosítva arról, hogy itt vannak, itt vannak vele, látja, nem kell félni, a kezét szorították, az ágyához ültek, miközben munkahelyi eseményekről, autókról, gyerekekről vagy receptekről beszéltek, míg én a szoba sarkában egy széken ülve azokra a kórházi szobákra gondoltam, amiket nem láttam, a halottaimra, akiket nem ismertem, akiknek betegsége és távozása távoli, szomorú és gyászos volt, amiben nem volt sem élet, sem iskola, sem gyerekek, sem lasagnerecept, sem én,

csak csend, hideg, magány, és az ismeretlen, üres és félelmetes halál.

